

Falchs

25

Grup de divulgació
de la història de Fals

FULLS DE DIVULGACIÓ DE LA HISTÒRIA DE FALS

ABRIL 2006, NÚMERO 25

Mas Tatger (1era. part)

Amb Joan Vila és va extingir el cognom que havien dut els hereus de la casa durant moltes generacions. El motiu va ser doble; per una part el fet que només va tenir quatre filles, per l'altra, la feble situació econòmica, que no li va permetre imposar el seu nom al jove que va entrar a la casa com a gendre. Era una pràctica corrent que el marit de la pubilla adoptés el nom de la família propietària del mas, exigència que sovint el vell amo feia constar en els capítols pre-matrimonials. Però si el nouvingut "comprava la pubilla", és a dir, aportava una quantitat substancial de diners per tal de pagar els deutes del mas, aleshores el nom canviava. D'aquesta manera va anar, ja que en casar-se el 1648 la pubilla Elisabet amb Josep Tatger, un fadristern del mas Tatger de Talamanca, aquest va portar 300 lliures de dot. Va ser un cabal molt benvingut en una heretat que passava per dificultats, a causa de la manca de braços per treballar la terra. Amb aquesta inversió econòmica el Tatger va adquirir certs drets sobre l'heretat, que li va reconèixer el seu sogre en la següent clàusula dels capítols: «...sí discordia o baralla entre els dits vilas y Tatgers se seguís, de tal manera que junts habitar no puguessin, lo que Deu no permeta, sia tengut e obligat dit Joan Vila de restituir y tornar al dit Tatger les 300 lliuras, y no puga ser tret de casa que no li sien tornadas les dites 300 lliuras...»

Porta del Porxo

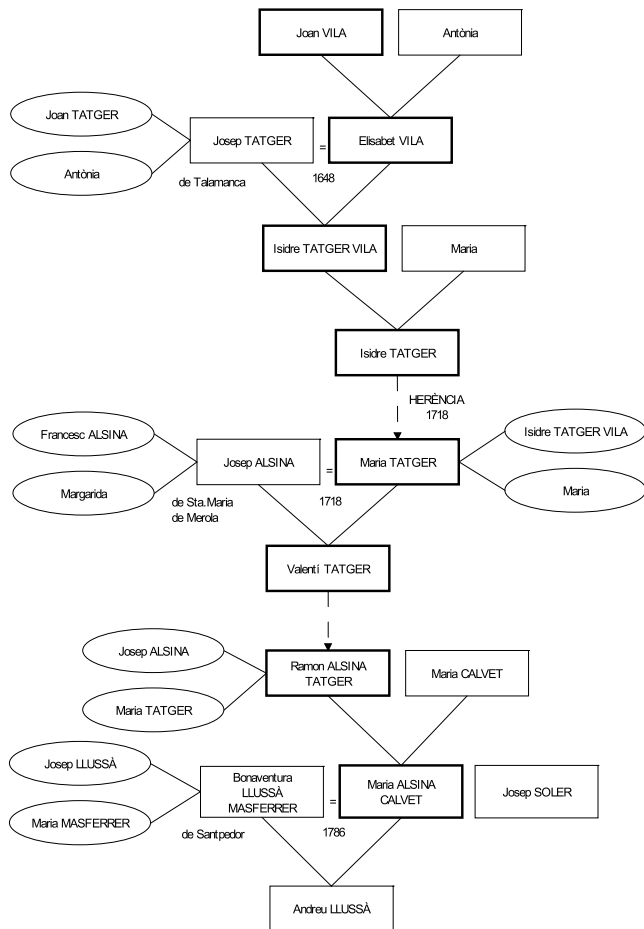
Els joves i els vells no es van barallar i van viure plegats sota la mateixa teulada fins que la mort els va separar. El Joan Vila no va arribar a veure el casament de les seves altres tres filles, però ja havia fet una reserva, perquè fossin

convenientment dotades. La Maria es va casar el 1653 amb Manuel Braquet de Rajadell, la Francina ho va fer el 1662 amb Joan Millet, de Sant Fruitós, i la Valentina el 1678 amb Pere Farreras de Manresa.

Sabem de quatre fills de l'Elisabet i el Josep Tatger; l'Isidre, el Josep, la Maria i el Valentí. Isidre Tatger, àlies Vila, ja va exercir d'hereu el 1678 pagant el dot de la seva tia Valentina. L'agost de 1683, Isidre Tatger i la seva muller Maria van vendre a carta de gràcia per 25 lliures a Isidre Serra, habitant a Fals, una cambra de la casa Tatger. Els tractes eren molt precisos: «...Es a saber que nosaltres dits conjugues Tatger durant la present venda donam facultat a vos dit Serra pugau fer ortalissas allo que be us aparexera en aquella fexa situada en la nostra heretat dita la fexa baixa del hort reservant nos empero los fruyts procediran de las parras en dita fexa y de altres arbres son en aquella. Item en cas se esdevingues haguessim de regar hajam primer nosaltres de servirnos de la aigua que vos dit Serra. Item ab pacte que nosaltres vos hajam de donar quiscun any quatre carregas de fems per adobar dita fexa com tambe la brossa haureu de menester per a formiguerar aquella y que vos dit Serra pugau en dita heretat nostra tenir un burro pasturant per las terras. Item ab pacte que la cuyna de la casa sia comuna per a vos dit comprador y vostra muller y familia com de nosaltres y que vos hajam de donar la llenya necessaria per a vostre servey com es pastar courer menjar fer bugada y altres serveys ordinaris de una casa. Item que vos pugau tenir en lo celler de la casa dues botetas de tinguda quiscuna de ellas una carrega y que pugau criar y nodrir un tossino tenint empero aquell en la estada alimentat a vostre gasto sense tenir nosaltres obligacio de donar vos aglans ni altres cosas per alimentarlo. Item pugau tenir en dita nostra casa y heretat vuit gallinas y que en lo temps podran donar algun dany als sembrats les hajau de tenir tancadas. Item que nosaltres venedors no us pugam trauer de dita cambra ni de la present concessio els primers tres anys comptadors del dia present en avant encara que vos hajam restituit lo preu infrascrit y que en cas de quitacio vos hajam de avisar y donar lo preu antes de N.º.ª. de Setembre com se

acostuma en les concessions de heretat y tornar dit preu enterament y que no vos lo pugam posar en taula ni banch algu sino entregar aquell en vostras mans propias o de vostres successors...»

Al cap d'un temps l'Isidre va recuperar la cambra, però el 1704 la va tornar a cedir, aquesta vegada a Francesc Grau, un fill del Grauet, el qual n'hi va pagar 40 lliures. El 1710 va tornar els diners i va recuperar la part de casa que tenia empenyorada. Aquell mateix any va morir Isidre Tatger, àlias Vila, ja que el mes de maig la família va fer una fundació per misses a l'església de Rajadell.

El successor va ser el seu fill gran Isidre, dit el "Tatgeret". La primera acció que va fer va ser vendre a carta de gràcia al seu germà segon Valentí, una part dels horts que la casa tenia al torrent de Cantacorbs. El preu era de 15 lliures i incloïa el dret de regar dos dies a la setmana i dues càrregues de fems i brossa cada any. Els fems eren un bé escàs i preuat. El Tatgeret no va tenir fills, i aprofitant que la seva germana Maria va contraure matrimoni el 1718 amb el xicot Josep Alsina, natural de Santa Maria de Merola, va renunciar a la seva condició d'hereu i va fer donació de tota l'heretat a la germana. Es podria dir que va vendre's la primogenitura per un plat de llenties. Els motius de la renúncia es poden endevinar a partir dels capítols matrimonials que van signar els futurs cònjuges davant del notari Joan Mas de Santpedor. Creiem que l'Isidre Tatgeret Vila no es veia amb cor de tirar endavant el mas, que es

deuria trobar bastant endeutat, i va preferir cedir-lo a canvi d'una certa seguretat per la vellesa, ja que una de les condicions que va posar va ser la de ser mantingut a casa i que li donessin 150 lliures, de les quals poder disposar amb tota llibertat. El Josep Alsina va portar un dot o aixovar de 500 lliures en efectiu, més un escreix de 125 lliures per la seva muller. Els diners del dot estaven destinats a quitar censals i a fer millores a la casa i les terres. Malgrat que l'Alsina va entrar fort a la casa, el nom d'aquesta no va canviar, i és el nom que s'ha mantingut fins avui dia.

El fill gran del Josep i la pubilla va ser Valentí Alsina, àlias Tatger. El Valentí va encetar una dinàmica de venda de patrimoni que després van continuar els seus successors. Se'l podria considerar un pioner de l'actual tendència a requalificar terrenys agrícoles per tal de convertir-los en urbans. Abans d'exposar el procés de desmembrament de l'heretat, és interessant saber en què consistia aquesta. Segons els dos capbreus del segle XVII, l'heretat Tatger estava formada per dos grans trossos i dues peces o claus. El terreny que envoltava la casa, limitat pel cantó de migdia pel camí ral que baixava de Calaf a Manresa, tenia uns 50 jornals. Limitant amb els masos Oliveres, la Torre i els límits de Rajadell, els amos del Tatger posseïen des de temps immemorial un mas anomenat Jussà, o de la Font Jussana, que tal vegada podria correspondre a l'antic mas Jussà de Cantacorbs que apareix en el capbreu de 1305. Aquesta terra mesurava uns 50 jornals, però la major part d'aquesta ja estava cedida al mas Oliveres l'any 1639. Les peces de terra aïllades es trobaven; l'una, d'entre dos i quatre jornals, en un extrem del Pla de Carol (ara cal Xamal), i l'altra, d'uns dos jornals, al mig del Pla de Fals (ara cal Domingo). A l'època que ens ocupa, aquesta darrera peça havia passat a poder del mas Montconill, i del mas Jussà només en quedaven vuit jornals, situats a banda i banda del torrent de Cantacorbs.

El Valentí va començar primer a vendre trossets de la perifèria de la seva propietat a pagesos que es volien establir al terme. La vinya guanyava terreny i calia ma d'obra. En tots els casos els tractes eren similars i contemplaven la possibilitat d'edificar una casa a canvi d'un cens perpetu. El Valentí, amb el permís de la seva mare vídua, va fer els següents establiments: Xamal (1759), Felip (1762), Canonge (1764), i Regueret (1764). El 1758 es va vendre a carta de gràcia una caseta que es trobava davant per davant del seu mas, juntament amb 4 quarteres de terra i un hort de 3 picotins. Ho va vendre per 269 lliures a Josep Comas, un fabricant de vels de seda de Santpedor. Posteriorment aquest va traspasar la caseta a Josep Vila, un pastor de Sant Mateu, fins que el 1762 el Valentí la va recuperar.

El Valentí va morir jove i sense fills, i llavors va heretar el mas el seu germà Ramon Alsina, àlias Tatger, el qual va incrementar el ritme de venda de parcel·les per edificar. Va començar a segregar trossets pel cantó de dalt del mas de la Font Jussana, començant així a formar l'actual Raval d'Oliveres: Canyol (1767), Pinsà (1771) i Cisteller (1775). També va establir altres cases: Gardela (1770) i Fassina (1791).

El Ramon va casar-se amb Maria Calvet i, una vegada més, la línia hereditària es va desviar, perquè la parella no va tenir cap noi que conservés el cognom, sinó dues filles, la Maria i l'Antònia. El maig de 1786 el jove Bonaventura Llussà, natural de Santpedor, i la Maria Alsina, pubilla del Tatger, van fer capítols matrimonials. És curiós el fet que quan van passar per cal notari ja feia tres mesos i alguns dies que estaven casats i convivia plegats. Seguint la tradició del Tatger, el Bonaventura no va entrar a la casa amb les mans buides, sinó que va ingressar 800 lliures que li havia deixat el pare, 200 lliures que havia estalviat treballant, i a més, tres vestits de dona. L'amo vell va fer constar que si es casava de nou i tenia algun fill baró, aquest seria l'hereu, i aleshores la pubilla s'hauria de conformar amb un dot de 600 lliures, mentre que el Llussà rebria una indemnització pel seu treball, a raó de 15 lliures per any.

El 1773 el Ramon va llogar per cinc anys totes les parts que percebia dels parcers a Jaume Sanmartí, confiter de Manresa, i a Simeó Dalmau, comerciant de la mateixa ciutat. N'hi van pagar 200 lliures al comptat. Quan es va acabar el temps, va repetir l'arrendament per cinc anys més i el mateix preu a Damia Dalmau, fabricant de vels de seda de Manresa. El 1793 el Ramon i el seu gendre van vendre's a carta de gràcia les herbes del mas a Valentí Junyent de Rajadell. Els en va donar 125 lliures. Primer va morir el Ramon i el 20 d'octubre de 1810 ho va fer la seva filla Maria Alsina, la pubilla. Llavors el Bonaventura, en qualitat d'usufructuari, va seguir venent més terra per edificar cases i fent tractes amb els parcers, fins que el seu fill Andreu va arribar a la majoria d'edat. La biografia de l'Andreu Llussà i dels que el van seguir es troba a la part segona de la història d'aquest mas Tatger.